

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Фурман Анатолій Анатолійович – доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету «Одеська політехніка».

Критичне мислення в академічному середовищі: від теорії до практики: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 473 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку критичного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку критичності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

3. Ільїна Г.В. Генеза культури мислення: логос, рацію, візію : монографія. Київ ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2018. 368 с.
4. Кириленко К.М. Філософія культури. Київ, 2018. 279 с.
5. Петрова І. В. Ідентифікація метамодернізму як культурної практики. Серія: Філософія, культурологія, соціологія, Київський нац. ун-т культури і мистецтв, 2020. С. 67-76
6. Тур М.Г. Роль і місце філософії в освіті та науці. Вісник гуманітарного наукового товариства : Наукові праці. Черкаси, 2014. Вип. 14. С. 68–77., с. 68.
7. Філософія освіти: навчальний посібник / за наук. ред. академіка В.П. Андрущенка та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 342 с., с. 68.
8. Фуркало В.С., Фуркало В.І. Сучасні підходи до формування професійних компетентностей при організації та проведенні практичних занять із філософії. Теорія і методика професійної освіти. 2021. Вип. 34. Т. 2. С. 131-135. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-2.26>

БАЛАЗЮК Оксана Юрївна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

У сучасних умовах діджиталізації обліку, зумовленої широким впровадженням інформаційних технологій загалом та штучного інтелекту, зокрема, професійна діяльність бухгалтера зазнає суттєвих змін. Автоматизовані системи здатні швидко генерувати фінансову інформацію, звіти та аналітичні висновки, однак разом із цим вони можуть створювати переконливі, але помилкові або неповні результати. Це зумовлює зростання ролі людського фактору, тобто здатності до критичного мислення та професійного судження.

У таких умовах традиційні підходи до підготовки бухгалтерів, орієнтовані переважно на технічні навички, виявляються недостатніми. Сучасний фахівець має не лише володіти інструментами обліку, а й уміти оцінювати достовірність інформації, виявляти логічні помилки, перевіряти джерела даних і приймати етично обґрунтовані рішення. Саме тому критичне мислення та професійний скептицизм стають ключовими компетентностями бухгалтера в цифрову епоху.

Особливої актуальності набуває формування навичок системного аналізу інформації, перевірки результатів та рефлексії щодо прийнятих рішень, який передбачає послідовні етапи осмислення, оцінки та верифікації інформації. Це доводить, що професійне судження бухгалтера формується не лише на основі знань стандартів, а й через здатність критично осмислювати результати, отримані як традиційними, так і цифровими інструментами.

Отже, у контексті цифровізації обліку критичне мислення виступає фундаментом формування обґрунтованого професійного судження бухгалтера, забезпечуючи якість, надійність і етичність фінансової інформації.

В умовах цифрової трансформації обліку, зумовленої широким впровадженням технологій штучного інтелекту, суттєво змінюється характер професійної діяльності бухгалтера. Згідно з даними Artificial Intelligence Index Report 2026, рівень впровадження AI в організаціях досяг 88%, а генеративні моделі набули масового поширення у надзвичайно короткі терміни. Це свідчить про формування нового цифрового середовища, в якому облікова інформація дедалі частіше генерується та обробляється автоматизованими системами [2].

Разом із тим, попри значні досягнення, сучасні системи штучного інтелекту характеризуються суперечливими властивостями. Зокрема, вони здатні демонструвати високі результати при розв'язанні складних інтелектуальних задач, однак водночас можуть допускати помилки у відносно простих операціях, що відображає так званий ефект «нерівномірного розвитку можливостей» (jagged frontier). Крім того, оцінювання якості роботи AI ускладнюється через зниження ефективності традиційних методів оцінювання та обмежену прозорість моделей.

Важливою є і та обставина, що підвищення продуктивності завдяки використанню AI є найбільш відчутним у стандартизованих завданнях, тоді як у сферах, що потребують професійного судження, аналітичного мислення та прийняття рішень в умовах невизначеності, ефект може бути обмеженим або навіть негативним. Це підтверджує, що автоматизація не замінює професійне судження бухгалтера, а навпаки — підсилює потребу в ньому.

У цьому контексті критичне мислення виступає ключовою компетентністю, що забезпечує здатність фахівця:

- ~ оцінювати достовірність результатів, згенерованих цифровими системами;
- ~ виявляти логічні помилки та невідповідності у даних;
- ~ приймати обґрунтовані професійні рішення з урахуванням ризиків цифрового середовища.

Таким чином, у цифровій економіці бухгалтер трансформується з виконавця облікових процедур у суб'єкта критичної верифікації інформації, що зумовлює необхідність інтеграції розвитку критичного мислення у систему професійної підготовки майбутніх фахівців.

Міжнародні стандарти освіти International Federation of Accountants (IFAC) чітко визначають професійну компетентність як інтегровану характеристику, що поєднує технічну компетентність, професійні навички, а також систему професійних цінностей, етичних принципів і відповідних установок. У редакціях International Education Standard 3 та International Education Standard 4 (IES 3 та IES 4), що набувають чинності з 1 липня 2026 року, особливу увагу акцентовано на здатності фахівців здійснювати оцінювання даних, отриманих із різних джерел, застосовувати критичне мислення, мінімізувати когнітивні

упередження, демонструвати дослідницький тип мислення, а також обирати обґрунтовані альтернативи в умовах невизначеності та неоднозначності [3].

У цьому контексті професійне судження розглядається як процес застосування отриманої підготовки, знань, навичок і практичного досвіду з урахуванням конкретних фактів, обставин, характеру завдання, а також зацікавлених сторін і наявних професійних відносин [4].

Водночас розвиток цифрових технологій – зокрема, роботизованої автоматизації процесів (RPA), систем на основі штучного інтелекту та машинного навчання (AI/ML), хмарних сервісів, ERP-систем, технології блокчейн і інструментів аналітики даних – трансформує не лише технічні аспекти облікової діяльності, але й сутнісні характеристики професійного судження бухгалтера. Так, впровадження RPA сприяє автоматизації рутинних, формалізованих процедур, що, своєю чергою, зміщує фокус діяльності фахівця у бік аналізу винятків і здійснення контрольних функцій [5].

Застосування AI/ML розширює можливості виявлення аномалій та прогнозування, однак водночас актуалізує проблематику верифікації результатів, забезпечення якості даних, інтерпретованості моделей і мінімізації алгоритмічних упереджень.

Інтеграція ERP-систем і хмарних технологій забезпечує централізацію інформаційних потоків, проте супроводжується зростанням ризиків, пов'язаних із доступом до даних, налаштуванням систем, веденням журналів операцій і залежністю від постачальників послуг.

Використання технології блокчейн знижує потребу у проведенні традиційних процедур звірки, однак не усуває необхідності професійного судження щодо визначення економічної сутності операцій, їх оцінювання та аналізу інформації, що знаходиться поза межами розподіленого реєстру. Водночас аналітика даних трансформує підходи до оцінювання ризиків і формування висновків, при цьому рівень довіри до результатів значною мірою залежить від способу їх представлення та інтерпретації [5].

Викладені вище трансформаційні зміни у професійній діяльності бухгалтера об'єктивно зумовлюють необхідність переосмислення підходів до підготовки фахівців з обліку. Традиційна модель навчання, орієнтована переважно на засвоєння нормативної бази та формування технічних навичок, в умовах цифровізації втрачає свою достатність і потребує суттєвого оновлення.

Сучасне інформаційне середовище характеризується не лише зростанням обсягів даних, а й підвищенням ризику їх викривлення, зокрема, у зв'язку з використанням систем штучного інтелекту, які здатні генерувати переконливі за формою, але некоректні за змістом результати. За таких умов ключовим завданням професійної підготовки стає формування у здобувачів освіти здатності не просто сприймати інформацію, а здійснювати її критичне осмислення, перевірку та інтерпретацію.

У цьому контексті особливої актуальності набуває поєднання розвитку

критичного мислення з формуванням професійного скептицизму та професійного судження. Як підкреслюється у сучасних навчально-методичних підходах до підготовки бухгалтерів, студенти повинні навчитися не лише користуватися цифровими інструментами, а й відповідально взаємодіяти з ними, ставлячи під сумнів отримані результати, перевіряючи їх достовірність та оцінюючи відповідність професійним стандартам.

Важливим є те, що розвиток таких компетентностей не повинен обмежуватися формальним викладанням теоретичних положень. Натомість ефективним є використання діяльнісного підходу, який передбачає залучення студентів до аналізу реалістичних професійних ситуацій, роботи з неповною або суперечливою інформацією, а також оцінювання результатів, сформованих автоматизованими системами. Зокрема, застосування структурованих підходів до аналізу інформації (таких як поетапне уточнення завдання, виявлення пропущеної інформації, оцінювання джерел, перевірка результатів, аналіз логіки та етична рефлексія) сприяє формуванню системного мислення і професійної відповідальності.

Крім того, сучасні освітні практики доводять доцільність використання різноманітних типів навчальних завдань, спрямованих на розвиток аналітичних і критичних здібностей майбутніх бухгалтерів. До них належать, зокрема, завдання на виявлення помилок у фінансових даних, аналіз сумнівних тверджень, оцінювання достовірності інформаційних повідомлень, а також кейси, що моделюють ситуації надмірної довіри до результатів роботи штучного інтелекту. Такі підходи дозволяють сформувати у студентів стійкі навички перевірки інформації, аргументації власних висновків і прийняття обґрунтованих рішень у складних професійних ситуаціях.

Принципово важливим є також формування у здобувачів освіти усвідомлення того, що відповідальність за достовірність і якість фінансової інформації залишається за фахівцем, незалежно від рівня автоматизації облікових процесів. Як свідчать сучасні дослідження у сфері облікової освіти, саме поєднання глибоких професійних знань із розвиненим критичним мисленням і здатністю до професійного судження забезпечує ефективне та етичне використання цифрових технологій у практиці бухгалтерського обліку.

Отже, доведено, що критичне мислення виступає інтегруючою компетентністю, яка забезпечує поєднання технічних знань, професійного скептицизму та етичного оцінювання у процесі прийняття рішень. У результаті дослідження встановлено, що цифрова трансформація обліку зумовлює суттєву зміну ролі бухгалтера — від виконавця облікових процедур до суб'єкта критичної верифікації інформації.

Доведено, що використання технологій штучного інтелекту підвищує ефективність обробки даних, проте одночасно актуалізує ризики формування недостовірних або неповних результатів, що підсилює значення професійного судження.

Обґрунтовано, що критичне мислення є ключовою компетентністю, яка забезпечує здатність бухгалтера оцінювати якість інформації, виявляти помилки та приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності. Встановлено, що ефективна підготовка майбутніх бухгалтерів має ґрунтуватися на інтеграції розвитку критичного мислення, професійного скептицизму та навичок професійного судження через застосування практикоорієнтованих освітніх підходів.

Список використаних джерел:

1. Балазюк О. Ю. Професійна етика бухгалтера в контексті реформування бухгалтерського обліку в Україні. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 10. С. 710–714. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/121.pdf (дата звернення: 27.04.2026)
2. AI Index Steering Committee. Artificial Intelligence Index Report 2026. Stanford University, 2026. URL: https://hai.stanford.edu/assets/files/ai_index_report_2026.pdf (дата звернення: 27.04.2026).
3. International Federation of Accountants (IFAC). International Education Standard 3-6 (IES 3, IES 4, IES 6) (effective 2026). URL: <https://www.ifac.org> (дата звернення: 01.05.2026).
4. IFRS Foundation. IFRS Practice Statement 2: Making Materiality Judgements. London: IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org> (дата звернення: 01.05.2026).
5. Huang F., Vasarhelyi M. A. Applying robotic process automation (RPA) in auditing: A framework. International Journal of Accounting Information Systems. 2019. Vol. 35. Article 100433. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1467089518301738> (дата звернення: 01.05.2026).

БІЛІЧЕНКО Павло Геннадійович

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА МАТЕРІАЛАХ ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Сучасне академічне середовище вищої педагогічної освіти в Україні перебуває у стані активної трансформації, зумовленої як внутрішніми реформами, так і глобальними викликами, зокрема цифровізацією, глобалізацією та наслідками збройної агресії. У цих умовах від науково-педагогічних працівників вимагається не лише високий рівень фахової підготовки, а й сформоване критичне мислення – здатність аналізувати інформацію, виявляти приховані припущення, оцінювати аргументи та формулювати обґрунтовані висновки. Ми переконані, що саме через призму історичного досвіду

component of modern philosophical education in the metamodern era	мислення як складова сучасної філософської освіти в епоху метамодерну	
Oksana Balaziuk Critical thinking as the basis of an accountant's professional judgment in the context of digital accounting	Балазюк Оксана Критичне мислення як основа професійного судження бухгалтера в умовах діджиталізації обліку	14
Pavlo Bilichenko Theoretical and methodological principles for the development of students' critical thinking based on materials from the history of pedagogy	Біліченко Павло Теоретико-методичні засади розвитку критичного мислення студентів на матеріалах історії педагогіки	18
Iryna Boitsun Developing critical thinking skills in future teachers of ukrainian literature	Бойцун Ірина Розвиток критичного мислення у майбутніх вчителів української літератури	21
Yurii Borzunov Developing critical thinking among students	Борзунов Юрій Розвиток критичного мислення здобувачив освіти	24
Svitlana Buhaichuk Environmental education and upbringing in the process of studying biology. The use of the latest and interactive teaching technologies in the process of studying biology	Бугайчук Світлана Екологічна освіта і виховання в процесі вивчення біології. використання новітніх та інтерактивних технологій навчання в процесі вивчення біології	28
Olena Bukhniieva Reflective and evaluative criterion in the structure of integrative and interpretative competence of music teachers	Бухнієва Олена Рефлексивно-оцінний критерій у структурі інтегративно-інтерпретаційної компетентності педагогів-музикантів	30
Kateryna Vasylieva Linguocultural potential of authentic media texts in the formation of critical thinking of future teachers of English language and foreign literature	Васильєва Катерина Лінгвокультурний потенціал автентичних медіатекстів у формуванні критичного мислення майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури	33
Olha Vietrova Integration of critical thinking technologies into the professional	Вєтрова Ольга Інтеграція технологій критичного	36